Ч. 153 (11.406). Львів, четвер 12. липня 1928. Pocztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік XLVI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 30 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

За вірну інформацію.

Львів, 11. липня 1928.

До найганебніше поставлених сторінок української радянської преси треба без сумніву врахувати інформацію про життя-буття українського населення, що пробуває поза межами Радянського Союзу. Коли взяти конкретно інформацію про життя нашого населення за західно-українських землях, то прийдеться ствердити, що такої в рад. пресі фактично досі не було і тепер її нема. Була натомісць і є у тій пресі, замісць обєктивних даних про культурне, господарське та взагалі економічне положення нашого населення, тенденційно препарована політично-памфлетична саламаха. Цілі бочки помий лялися і ллються на всі національні українські партії й на їх провідників, а вже найбільше клевети, нікчемних видумок та нахабних брехонь розливали комуністичні „інформатори" на сторінках своєї преси про Українське Національно-Демократичне Обєднання. Недавно мали наші читачі нагоду переконатися, що від таких метод „політичної інформації" не є вільні навіть такі високопоставлені особи та відповідальні представники радянської влади на Україні, як голова харківського Раднаркому Чубар.

Навіть кожний пересічний партійний читач комуністичної преси на Україні мусів набрати упередження до того роду „інформаційної служби" радянських пресових органів про положення на західньо-українських землях, особливож на тих, що в Польщі. А вже й казати неприходиться про тих численних непартійних громадян тамешньої суспільности, що позбавлені іншої преси, були приневолені глядіти на зшабльовану і змонополізовану комуністичну „трибуну" виключно „казьонного" слова. Вони напевно набрали обридження до комуністичної „безсторонної" інформації та волі — не читати самих лайок і наклепів. Проте нічого дивного, що широкі кола радянської суспільности не мали й не мають ніякого поняття про дійсний стан нашого життя на західньо-українських землях.

Тому то білим круком треба вважати в комуністичній пресі, що виходить на Україні, статтю комуністичного публіциста М. Мотузки, опубліковану з харківських „Вістях" з 3-го липня ц. р. під назвою „Українські справи за кордоном і у нас". В ній порушує автор між іншим і справу інформації про відносини на західньо-українських землях. Пишучи про заінтересування українською проблемою на Заході та надаючи цьому останньому своєрідне комуністичне освітлення — зрештою цілком річеве — автор каже дослівно ось що:

„Отже нами цікавляться, нас не забувають. Це зобовязує. І насамперед до того, щоб і ми не дуже забували про дещо. Радянська Україна територіяльними просторами своїми, незрівнаними економічними ресурсами, тією місією політично-державною й культурною, що їй на плечі поклала історія, а природи річи відіграє ролю центра українських земель. І це не тому, що УСРР, як державний організм має змогу творитися, переступати свої кордони (та де там! — Ред.) тощо, — ні. УСРР, як державний організм (? — Ред.) додержується міжнародніх зобовязань, — сам розвиток української науки, мистецтва, зріст загально-культурних надбань, консолідація (? — Ред.) української радянської державности обєктивним змістом своїм не можуть не ставити питання про величаву історичну місію УСРР у справдішньому й остаточному розвязанні української проблеми. От це саме частенько забувають наші робітники преси. Забувають у тім змислі, **що преса наша дуже обмаль інформує про життя українського народу за межами УСРР. Якщо перевірити головніші органи нашої преси** — не кажемо вже про другорядні, провінціональні, — **то й там ми не найдемо скількибудь правильно-поставленої регулярної інформації в цій галузі. Роблять переважно за методою сенсацій: є щось екстраординарне, що не дає спокою журналістові-дописувачеві... Тільки цим і слід пояснити той факт,** що справі розламу КПЗУ було присвячено в нашої преси десятки статтей, а про інші справи — про життя селянства й робітництва, про економічний і культурний стан українського народу за межами УСРР написано було страх як обмаль. Ми цим не хочемо сказати, що справи КПЗУ не заслугували на увагу, — одначе, який би відгомін не мав розлам у КПЗУ, а справа інформування нашої суспільности про стан українських земель у щоденному їхньому житті — як для освітлення в пресі — значно ширша. Не слід забувати про той досвід, що його за свій недовгий вік уже має Радянська Україна та й Рад. Союз. **Шкідливий ефект** від такої неуважности в справі інформування про те, що робиться поза нашими околицями серед споріднених, — як соціяльно так і національно — шарів, **може коштувати дорожче,** ніж ті години, що їх витрачатимуть наші редробітники для обробки й подачі відповідного матеріялу до преси. **Отже не під кутом зору сенсаційности та голої лайки** польського фашизму й Пілсудського — а цей жанр „інформації", на жаль, потрохи зміцнюється в нашій пресі — а день за днем, приділивши якесь постійне місце в газеті — так слід би ставити справу цієї інформації".

Дійсно білий крук серед радянських комуністичних публіцистів. Та, здається, що голос цего білого крука стане лише голосом „вопіющого в пустині". „Інформування" радянської преси про життя західньо-українських земель так сильно і так нероздільно звязане зі скандалістикою, що навряд чи вона зможе відірватись від природи комуністичних публіцистів. Ми навели цей довгий цитат зі статті М. Мотузки, щоби доказати, до якої міри навіть здоровоудумаючим комуністам обридли дотеперішні „сенсаційні" сплетні та смалені дуби радянської преси про українське життя поза межами СРСР. Очевидно, що аналізувати до подробиць усе, сказане Мотузкою, не беремося, бо на це не маємо місця. Та всеж бажаємо усій радянській пресі того, щоби вона пішла таки за радою Мотузки в справах інформації. Хоч це рівнозначне зі зміною цілої природи комуністичної публіцистики, але коли мова про такі важні справи, як вірне зображування всебічного життя українського населення поза СРСР, то й природу варто переломити. Одначе в нас більше певности, що станеться навпаки, а Мотузку, ще що доброго, врахують до [illegible].

———

Перед конфліктами...

Від нашого кореспондента.

Варшава, 7. липня 1928.

Пан Мацкевіч посол з „одинки" й головний редактор виленського санаційно-монархістичного щоденника „Слово", назвав у своєму органі заяву (чи пак „інтерваю") маршалка Пілсудського — „найважнішою історичною подією, яка сталася у Польщі від державного замаху в травні 1926 р."

Можливо, що темпераментний посол загнався у тій характеристиці заяви обожаного ним маршалка трохи задалеко, бо від травня 1926 року таки не бракувало в Польщі подій, що могли би зголосити претенсії до титулу „найважніших": легалізація перевороту соймом проти якого переворот був звернений, перша руїна конституції, повновласти, вибори з приноровленою у Польщі вперве тактикою участи уряду у виборах у ролі суперника, перше засідання нового сойму... Та не будемо з паном Мацкевічем суперечитися, що з вичисленого є „най-", та що не є „найважніше" й погодимося без усяких застережень на одно: що згадана остання заява марш. Пілсудського є безумовно фактом, який перейде до історії відродженої польської держави і що цей факт буде напевне безпосередньо вязатися з рядом інших теж саме історичних фактів.

Не маємо на увазі **форми** тої заяви, даремно, що вона в історії справді виїмкова, і що всякі історичні аналогії, наводжені професійними оборонцями з такого „Ілюстр. Курєра Цодз." безумовно шкульгають. Суті заяви маршалка в її ясному й виключаючому всякі непорозуміння **антипарляментарному заложенні** та в такомуже недвозначному заповідженні **„октроювання" нової конституції.** І цей сутєвий зміст такий важкий, що тягарем свого значіння примушує актуальну політичну публіцистику все ще присвячувати йому увагу. І тривати це буде так довго аж поки цей словесний зміст не виллється у реальні **події.** І тому ми нині свідками досить кумедного явища: пресова — головно варшавська — цензура станула відразу на становищі не допустити до детальної газетної аналізи маршалкового інтерваю, іншими словами — притупляти вражіння, отже ступцювати й сам факт. Тимчасом після перших конфіскаційних погроз і таки конфіскат статтей характеру радше полемічного, отже справді не дуже вже так небезпечних, ми маємо сьогодні отверту, широко по виленських, краківських і варшавських газетах заведену дискусію на тему недалекого **державного замаху,** який таким робом став справді найбільш актуальною і **найголоснішою** темою політичного дня! Чи могло це бути можливим **перед** останньою заявою маршалка?!

Виленське „Слово" в особі „революційного монархіста" п. Мацкевіча тахлиується від „захвалення „зміною конституції помимо сойму" і радить лише присвятити час „вичікуванню, поки прийде державний замах", з тої простої причини, що стан такого вичікування „не є для держави корисний". Натє інший консервативно-санаційний орган, краківський „Час", якого анонімний передовик в особі професора Естрайхера не має у собі такого революційно-реакційного запалу що пан Мацкевіч, бізнає, що новий державний замах „може утворити дальший прецедент у внутрішнім політичнім захитанню правопорядку". [illegible] „Курієр" [illegible] стверджуванням, що [illegible]

чи може сойм не набере в останній хвилині сам стільки розуму, щоби перевести те, чого від нього вимагається (хочби присуду смерти на парляментаризм у Польщі); для всіх до одної варшавських ендецьких газет абсолютно байдуже, яким шляхом прийде зміна конституції, аби тільки прийшла і аби тільки обмежувала демократію і — очевидно — повела за собою зміну виборчої ординації; а „Роботнік" один горобиться, що „не допустить", мовляв, — чудово розуміючи ситуацію, у якій він не має ніякої реальної сили „не допустити" і чудово знаючи, що навіть рішившися на громадянську війну — **не має жадних виглядів її виграти.**

Після учорашніх (в пятницю 6. н. м.) надзвичайних нарад клюбу ББ, нарад, мимоходом кажучи, досить оригінальних (на телеграфічне візвання зїхалася понад сотня послів на те, щоби вислухати короткої промови голови та зараз на початку дискусії почути від нього — „подяку" за прибуття і заяву, що наради закінчені!), після отих нарад, про які видано кабалістичний комунікат, гідний поміщення у рубриці „умових розваг" для аматорів ломання собі голови над загадками, після усієї тої таємничости, **всетаки** можна уявити собі, як воно більше-менше буде виглядати. „Новий" уряд зголосить в осені н. р. проект зміни конституції; не є виключене що формально не буде внесок (перший і останній) клюбу Б. Бльоку. Або зразу виявиться безнадійність успіху того законопроєкту, або наради над ним будуть тягтися до безнадійного **кінця.** В обох випадках сойм буде розвязаний і тоді послідує „октроювання конституції згори". Чи вибори будуть після того оголошені швидко чи ні, і на основі якої ординації — **це вже справи дальші.**

Така комбінація буде найбільше імовірною, майже — банальною. Не слід забувати, що в міжчасі йтимуть найбільш горячкові заходи відусіль, аби всетаки оминути нового замаху. Не забуваймо, що ревізія тексту конституції у цій каденції є конституційно передбачена й тому у принципі **ніхто** проти зміни конституції не виступає. І що врешті переговори до „мирної співпраці з урядом" не припиняються ані зправа ані зліва і хоча вони досіль безуспішні, всетаки успіх одної сторони бодай теоретично не виключений...

Особисто в мирну розвязку конфлікту **не віримо.** З одного боку входять тут у гру занадто складні моменти злості й настроїв рішаючої одиниці, з другого боку занадто поглибилися різниці поміж т. зв. демократичною польською лівицею й цілою системою **господарської** політики [illegible] уряду, яка не [illegible]. Сумніваємося, чи [illegible]

(чи Начальника Держави) проти прийнятого парляментом закону!

„Стоїмо перед конфліктами. Згоджуємося пілком з паном Мацкевічем: „Ідуть конфлікти!" Ідуть конфлікти внутрішньо-політичні, конфлікти господарські та міжнародні. Адже господарській коньюнктурі грозить заломання, вигляди на врожай дуже сумні, а тут буджетова й податкова політика уряду не дає ніяких запорук злагіднення пристрастей. А тут — в осени знову литовська справа стане рубом, ревізіоністичні змагання Німеччини щораз наглільніші, переговори зі СРСР у щораз більше сліпому куті. Згоджуємося з паном Мацкевічем, що „ідуть конфлікти", але далебі дивуємося йому, посолові опінки, що має він стільки молодечого ентузіязму (чи наівности?), це ствердження насуваючих конфліктів „весело вигукувати".

Чи справді польський політик має причину веселитися? **І. Кедрин.**

Всі українські діти до української школи! — Хто минає рідну школу і посилає дитину до чужої школи, той ворог своєї дитини й української нації!

На мертвій точці.

Зірвання польсько-литовських переговорів.

Польська делегація, що радила від довшого часу в Ковні над двома справами: відшкодуванням за обопільні воєнні страти і заключенням пакту про неагресію, покинула 7. ц. м. Ковно, не довівши до ніякого висліду. Переговори з Литвою, що зачалися були по наказу Союзу Народів, знову перервано, бо не було найменшого вигляду на позитивне вирішення обох згаданих справ.

Два тижні передтим (23-го м. м.) литовський посол у Берліні Сідзікавскас передав представникові Польщі в Берліні Ольшовському ноту, в якій подав проект трактату, що мав би бути заключений між республиками литовською і польською. В першій точці того литовського проекту сказано, що обі переговорюючі сторони годяться на те, що територія, положена між російською і литовською границею, визначена в ст. 2 мирового договору в Москві дня 12. липня 1920, і демаркаційною лінією, устійненою Радою Союзу Народів дня 3. лютого 1923 (себто ціла виленська територія), має бути визнана обома державами за спірну. В інших точках подано, що на спірній території буде створена вздовж адміністраційної польсько-литовської лінії здемілітаризована полоса, шириною на 30 км. Після устійнення мирним шляхом границь між Литвою і Польщею обі держави заключать пакт про неагресію та арбітражний договір. Понятним Литва домагалася ще високого грошевого відшкодування „за напад ген. Желіговського".

У відповіди на цю ноту появилася 9. ц. м. нота посла Ольшовського, в якій він заявляє, що польський уряд запізнався з литовським проектом „з глибоким здивуванням", бо цей проект не п...лає ухвалі Ради Союзу Народів з 10. грудня 1927, а з другого боку намагається піддати під дискусію справу польських кордонів і польської території, яка є чейже ненарушима. З тих причин польський уряд не може прийняти до відома литовського предложення, одначе готов дальше вести безпосередні переговори з литовським урядом, що малиб на меті довести між обома державами до порозуміння, від якого залежить мир. В цій ціли польський уряд пропонує лит. урядові вести дальше переговори в намічених справах ще в цьому році.

Так представляється справа польсько-литовських переговорів на основі останніх нот обох держав. Цікаво буде ще послухати п. Голувка, голови польської делегації в Ковні, який, виїхавши звідти рижським поїздом, сказав представникам преси про ці переговори таке:

„Литовська влада звалює вину за те, що переговори в Ковні не довели до нічого, на делегацію польську. Польська делеґація ще в Кенігсбергу висказала свою згоду на розглянення литовських претенсій у звязку з акцією Желіговського, але тільки разом з контрпретенсіями до Литви за напасть в р. 1920 на ліве крило польської армії. З уваги на те, що литовська делегація відмовилася розглянути ці наші претенсії, польська делеґація примушена була також відмовитися від розгляду претенсій литовських. Щодо пакту безпеченства, то литовська делегація не хотіла взяти за основу польського проекту про неаґресію і зобовязалася предложити свій проект. Одначе в проекті, пересланім 23. червня до Варшави, нема про це мови. Зате лит. проект пропонує, аби Польща визнала Виленщину спірною територією, забрала звідти своє військо і ввела там окрему адміністрацію. Цей проект суперечить децизії Ради Союзу Народів. Польський уряд запропонував навязання взаємин з Литвою, але ніколи не твердив, що згодиться в заміну за те зрезигнувати зі своєї території і признати її Литві".

Так покищо скінчилася нова польська спроба навязати безпосередні переговори з Литвою.

По широкому світі.

Рада Союзу приятелів Ліги Націй, що радила цими днями в Гаазі добалакалась цього року під проводом проф. Дембінського з Познаня до нової „охорони" прав національних меншостей, а саме: що зобовязання деяких держав супроти прав своїх національних меншостей є... за великі.

Син Чанг-Тсо-Ліна — Чанг-Сю-Лянг офіціяльно приазначений головним командантом манджурських військ.

Прімо Де Рівера відступив свій портфель міністра закорд. справ заст. голові парляменту гр. Д'Андесу.

Французькі суфражистки протестували великою маніфестацією на вулицях Парижа проти парляменту та сенату, що досі не признали їм виборчих прав.

Новий єгипетський премієр Могамед Махмуд паша заявив, що основи закордонної політики не зміняться; незалежність Єгипту не суперечить інтересам Англії, а англійська декларація з 1922 р. може обовязувати хіба... англійців.

Ріжні вісти.

ЧОМУ МАРШ. ПІЛСУДСЬКИЙ НЕ ВИЇХАВ ДО РУМУНІЇ.

В поінформованих колах кажуть, що марш. Пілсудський не виїхав до Румунії не так із кліматичних, як із політичних причин. Кажуть, що закордонна політика Польщі, за яку є відповідальний з мін. Залеським також марш. Пілсудський, вимагає присутности мінстра військових справ у краю. Польща приготовляє акцію, яка наклонила би Литву до більш конкретних уступок. Здогадуються теж, що розмови марш. Пілсудського з польським послом у Москві Патеком (який вже виїхав до СРСР.) причиняться до деяких посунень у польсько-лит. переговорах. Можливе, що інтервю Пілсудського потягне за собою наслідки скорше, ніж сподіваються. Всі майже групи сподіються важних подій 12. серпня при нагоді зїзду леґіоністів у Вильні при участи Пілсудського. Маршалок виголосить велику політичну промову. Громадська думка в тім часі матиме вже нагоду запізнатися з усіми планами уряду в справі ревізії конституції. Зачувати, що урядовий проект зміни конституції основується на предложенню посла 1-ки, консерватиста Пісецького і Ледніцького.

Маршалок Пілсудський виїхав на кілька днів на відпочинок до Сулеївка.

ЗМІНА КОНСТИТУЦІЇ.

З ініціятиви і під керовництвом уряду почались праці над уложенням проєкту реформи конституції. Зміна йде передовсім у цьому напрямку, що побільшує значно повновласти президента польської держави.

4000 ПОЛІТ. ВЯЗНІВ ВИЙДЕ НА ВОЛЮ.

В найбл. „Деннику Законів" появиться амнестійний закон, ухвалений соймом і сенатом. По обрахункам мін-ства справедливости на основі інформацій поодиноких управ вязниць завдяки амнестійному законові 4000 вязнів покине тюремні мури.

БОМБОВИЙ ЗАМАХ У БІЛЬШОВИЦЬКІМ ПАШП. БЮРІ.

Тасс подає з Москви, що два білогвардійці, які вернули із Парижа, кинули бомбу в пашпортовім бюрі головної політ. управи. Від вибуху згинув один вояк, що стояв на варті, другий тяжко ранений. В погоні одного атентатчика, бувшого врангліївського офіцера, вбили, другого арештовано після довгої погоні в місті Подольськ (московська губ.).

СПЕКА В АМЕРИЦІ.

З Ню-Йорку повідомляють, що там настала страшна спека, що доходить до 92 ст. Фаренгайта. Було богато випадків смерти наслідком сонічного удару. Люди мліють на вулиці.

ТЕЛЕГРАМА ВЯЗНІВ ЛЕДЯНОЇ КРИГИ.

З Осльо повідомляють, що до Кінгсбей прийшла така радіотелеграма від розбитків „Італії": Положення критичне. Наші сили вичерпуються. Тому, що леди топляться, поверхня криги зменшилася на одну трету. Вітер несе нас на північний схід". Вкінці розбитки просять подати лікарства для Чечонія.

Біржа.

Гроші.

Американський долар 8·88·00—8·88·07, канадійський долар 8·81·50—8·82·00, чеська корона 0·26·33—0·26·60, австрійський шілінг 1·25·60—1·25·65, румунська лея 0·05·59—0·05·80, французький франк 0·35·05—0·35·15, швайцарський франк 1·71·85—1·71·88, фунт штерлінгів 43·40·00—43·70·00, радянський червінець 25·00—25·30.

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ.

Ґеній невpaстенії.

З нагоди 150-ліття смерти Ж. Ж. Руссa.

2. Творчість мрійника.

Творчість Русса є примхою природи, мов усе його життя. Це майже неймовірний приклад, чого в силі довершити самоук і недоук із ґеніяльним хистом перетворювати свої дрібні переживання в поетичні образи та загальні ідеї. Всі твори Русса це або аналіза власного „я" поширена до меж теорії або покутнича сповідь.

Руссо з уродження невpaстенік, що лякається людей, терпить у великім місті і почуває себе добре тільки самотно на лоні природи. Із цього почування він добуде тисяч доказів на оборону тези, яку пішле на конкурс Академії в Діжон: — так, розвиток наук і мистецтв псує добрі звичаї та мораль; вони розбуджують що-раз нові потреби, а за ним іде деморалізація. На другу тему „Про почини і основи нерівности", він відповість таким-же блискучим парадоксом: — корінь усього лиха в нерівности; затріть ріжниці між багачами і бідаками, скасуйте приватну власність, звязану з почестями і привілеями, а зробите всіх щасливими, бо відберете їм себелюбні жадоби. У „Листі про театр" Руссо пригадує, що це рід літератури, який розбуджує найбільші пристрасти, бо малює їх перед нашими очима в живих постатях.

Загальний висновок: наблизіться до природи, що не знає спокус ні аспірацій. І Руссо пишучи це, згадує яким добрим і невинним він почуває себе в ліску або в огороді. Він знає, що завернути культурного розвитку до первісного раю не можна, вже запізно, може й було би небезпечно — а проте стримати його головокружний гін і відректись його насолод — корисна і необхідна річ для майбутности людства. Руссо відчуває сам у собі перші прояви великої нервової недуги, що потрясе новим поколінням. Він хоче оздоровити його своїми теоріями, радами та сповідю, та замісць цього збільшує його недугу.

Ідиля закоханої пари в „Новій Гельоїзі" має доказати невинність любовних поривів, коли вони слухають голосів природи і їх шкідливість, коли вони спутані суспільними оковами. Руссо проповідує нову мораль одиниці і дає зразок нової „природної" родини. Його повчальна повість „Еміль або про виховання" досі є предметом дискусії між педагогами: чи може справді було би краще залишити розвиток дитини її природним нахилам, а все виховання обмежити лише до неґативного догляду, щоби ослаблювати погані норови? Може справді краще було би не давати дитині книжок, заки вона не придбає собі до 12-15 року практичного, природничого знання про світ; може справді намагання родичів виховувати діти більше приносить шкоди, ніж користи?

„Соціяльна умова" вводить кілька аксіом, з якими досі держави й народи не в силі справитись: — суспільна громада має на меті добро всіх її членів; нема поганих форм влади, а є погані засоби правління; єдиним сувереном є сам нарід; питання праці та безділля, нужди та вигод, звязане із проблемою власности. Та вся реформа суспільности Русса хитається на двох непевних стовпах: що людина з природи є добра, а з уродження вільна.

Про свою „Сповідь", Руссо сам сказав на самім її початку велике слово: „Зважуюсь на спробу, якої ніколи ніхто не наслідує". Щирість, з якою він списав найбільше інтимні факти свого життя, межує із самобичуванням циніка та черця. А проте якомусь Казанові чи св. Августинові більше залежало на добрім враженню, ніж на правді. Память і уява Русса ошукують нас нераз, але тоді, коли вони ошукують і його самого в найкращій вірі. Бажання правди було в нього таке сильне, що навіть діточа наівність виявлена ним у неодній суспільній ідеї зберігла в собі переконуючу силу.

Всі його книжки могли би мати заголовок останньої: „Мріяння самотника на проході", написаної в добі безсумнівного божевілля, а проте хто зна, чи в першій частині не найгарнішої з усіх. Руссо вмів із незвичайною ніжністю єднати ворушення свого серця з красою краєвиду, великі абстрактні ідеали з дрібними ворушаннями свого серця і льоґіку холодних арґументів із кипучим ліризмом. Його вплив на літературу відомий: чогонебудь він торкнувся — хвилював: соціяльними та педаґоґічними ідеями, поетичними настроями, сюжетом, стилем, чаром дивоглядної індивідуальности.

Як розяснити цей вплив? Дивною вражливістю ґеніяльної людини, що із тремтінь своїх недужих нервів, мов з антен радія, схопила далекий шум нового припливу, що йшов до берегів сучасности. Руссо як покидьок суспільности відчув прийдешні домагання погордженої, поневоленої маси, а одночасно як вийняткова одиниця проголосив неодну невмірущу правду творчого індивідуалізму. Одні його критики находять у ньому одноцільність світогляду, доступну хіба ненормальним фанатикам, інші розбіжність ідей розмріяного зайдиголови.

А проте в його роднинім місті нині зрівноважені дипльомати та діячі мріють в будинку Ліги Націй над направою сучасного суспільного устрою не більше льоґічно і не менше фантастично, ніж Руссо. Сучасні письменники, що за прикладом незаконної дитини Русса: романтизму, жертвували просту правду для екзотичної краси, радо переміняли би свій організм у клубок нервів і повторили би всю Одисею Русса, щоби лише добути із себе таку силу вражливости та вислову для змальовання найдених гріхів і ненайдених ідеалів!

НОВИНКИ

— **Неспокійна природа.** Останній бурevій на території Польщі вбив 62 осіб. — За місяць травень згоріло в Московщині 1300 хуторів. — Воздушна труба в Шанхаю розбила 4 кораблі і два магазини в пристані; забобонні китайці добачують у цьому помсту покійного Чанґ-Тсо-Ліна. — У Тифлісі відчули нові тремтіння землі.

— **Страшна катастрофа.** Чілійський корабель „Ангамос" виїхавши на повне море попав на бурю і наїхав на скелю. Коли розбився, всі вислані ним сиґнали до побережа Чіле, пропали в реві скаженого моря. На пароплаві було 293 осіб, здебільша робітників; із них ледви чотири чи пять чудом спаслося; решта потонула. Свідки катастрофи оповідають, що пасажири, головно матері, боролись із собою за спасення своїх дітей з нечуваною енерґією та жорстокістю.

— **Багатонадійні львівські молодці.** Дентистичний технік із Львова Данило Рапе пробував у Познані (не вперше в житті) грати ролю скінченого д-ра медицини і нареченого. Зате, що брав від багатьох дівчат задаток на віно і шезав до інших міст, де повторив ту саму штуку, тепер думатиме над новим заробітком у вязниці. — У друкарні Єгера у Львові працює „незвичайний" 15-літній хлопчисько М. Гарасимович: він перебирається вечером за дівчину і блукаючи вулицями видурює від прохожих Дон-Жуанів гроші. У слідстві заявив він, що робить це тому, що відчуває непереможну потребу ходити в спідниці. Якщо це правда, то його місце не у вязниці, а в санаторії.

— **Йодина лік на життя.** Спроби самоубийства у Львові не вгавають: за один день три особи відчули таку непереможну відразу до життя, що незалежно від себе, в ріжних місцях і з ріжних причин, випили йодину. Є це 21-літній робітник Хованец, син купця Дейкслера і 30-літня зарібниця, невідомого імені. Всіх відвезли до шпиталя.

— **Полекша чи літня „качка"?** „Курієр Польський" повторює за міродатним джерелом, що є проєкт скасувати „кваліфікаційні свідоцтва" для всіх, що хотять дістати закордонні пашпорти.

— **Слідчий арешт повинен також мати кінець.** У Варшаві вийшов обіжник міністра справедливости з новими правилами щодо слідчого арешту. Головний їх зміст такий: конституція не дозволяє надуживати слідчого арешту і держати в ньому підозрілих в якійсь провині — без кінця. Тому на майбутнє треба приноровлювати слідчий арешт... згідно зі законом. Майбутности! ждемо.

— **Буде мало овочів** цього року. Так кажуть садівники з ріжних країв Европи та Америки; яблука, грушки та сливки стануть дорожші, бо не вистане їх. Зате вина буде багато, якщо здійсниться передбачення метереольоґів, що цьогорічна осінь буде гарна.

— **Українікa.** У місяці червні ц. р. тоденник „Праґер Прессе" помістив такі статті й замітки з обсягу українознавства: 1. VI. — „Ольга Кобилянська в Празі" (статтю проф. Карлового університету д-ра Ю. Горака) й „Бюлетен Держ. Видавництва України"; 2. VI. — „Европейські клясики укр. мовою". „Чорний світ" (про збірку Мерімеа) й „Народопис німецьких кольоністів на Україні"; 3. VI. — „Наука на Україні"; та „Ольга Кобилянська в Празі"; 5. VI. — Огляд українських журналів; 8. VI. — Вибори нового ректора на укр. вільнім ун-ті у Празі; 13. VI. — „Злидні" О. Олеся; 17. VI. „Українське краснавство"; 19. VI. — „Мищенко, Якoвенко, Ващенко й Демченко" (рецензія на їх твори); 22. VI. — Видання українських клясиків; 23. VI. — Нові придбання Музею Мистецтв УАН; 24. VI. — Нове українське письменство; 26. VI. — „Місто", роман В. Підмогильного, й замітка про „Бібліольоґічні Вісти"; 30. VI. — Микола Філянський (з приводу збірки „Цілую землю").

— **Ріжні вістки.** У Мексику розстріляли 9 бандитів, що пробували знищити залізничий шлях, яким мав їхати америк. консул Морров. — На Малаґаскарі, в окрузі Таматав, відкрили великі поклади платини. — У Константинополі арештували 8 ошуканців, що на підставі фальшивих америк. чеків набрали великі гроші в турецьких банках. — На франц. Рівєрі вкрали міжнародні злодії у міліонових багачів на 25 міл. фр. дорогоцінностей. — Головою академії есперантистів у Парижі, централі еспер. товариств, вибраний польський письменник жид адвокат Лео Бельмонт, відомий із численних перекладів і повістей.

— **Фантастичний винахід.** Французький інжинір Шапделен збудував модель літака, що не має ні крил ні пропелєра, а вдержується в повітрі і може летіти із швидкістю 1100 до 1500 км. на годину. Цей новий літак, що може стати зворотним пунктом у воздухоплавстві має назву „ґіроптер"; тепер треба ще тільки зажадати на вістку, чи він справді літає так, як каже винахідник.

— **Нова мода.** У Відні появилась нова мода, що сильно поширилась і має всі виглядн перейти через австрійський кордон. Жінки носять у гарячі дні замість панчіх — скарпитки. У крамницях уже є скарпитки спеціяльно для жінок; крім скарпиток коліру тіла носять теж у кольорах вбрання. Є це легша відміна моди, яку пробували завести кілька літ тому, коли жінки вбирали черевики на голі ноги. Така була дешевша і хто зна, чи таки не скромніша.

— **„Червоний" день у Празі.** Празька преса подає до відома, що зорганізований комуністами маніфестаційний день скінчився такою невдачею, що виміна думок між керманичами цього свята скінчилась виміною поличників.

— **Безсмертний Гоголівський ревізор** воскрес ще раз у Казані. Як пише „Комсомольська Правда" представники цього міста заметушились, довідавшись, що їх відвідав син бразилійського консуля в Китаю, містер Вінці. Він заявив, що їде довкола світа, щоби ознайомитись із „побутовими прикметами" міст. Татарська республика дала йому грошеву позичку, вищий „совєт фізкультури" дав найкращу кімнату в готелю, проф. Смолін провожав його по місті, показуючи памятники революції і залишив йому для його вжитку „казенне" касапське авто. На прощання Казань у честь міністра Вінці видав бенкет і приготовив для нього спальний вагон І-ої кляси. Містер Вінці мав одну хибу: він за добре говорив по московському. В Уфі не зробили йому іспиту ні з еспанської, ні португальської, ні китайської мови, а просто з його житєпису і ствердили, що він називається — Шурка Сербінін. Там скінчив він свою подорож довкола радянського світа.

— **Світова фільма.** Міжнародній кіновий конґрес призначений на 1930 р. в Антверпені. — Цього сезону поруч 180 німецьких фільм у Німеччині виставлять 140 американського виробу. — Помер американський кіновий артист Ґ. Сіґман. — Нім. письменник Е. Людвіґ, автор студії про Наполеона і Христа, продав америк. фірмі сценарій з життя „великого державного мужа". — Чого не роблять для доброї фільми? Америк. кінова фірма „Фокс" вислала режисера Клярка, оператора Робертсона і летуна Меріля у дебри Аляски. Два тижні шукали за ними літаки; їх найшли майже замерзлими в снігу. Вони перейшли пішки 2000 миль і вібрали рідкі знимки цієї недоступної країни. — Німецький режісер Фр. Остен закінчив фільму, в якій акторами будуть виключно Індуси; знимки зроблені в Бомбаю, Мантуї, Аґрі і Дельфах; усю обстановку, військо та слонів випозичив жепурський магараджа.

— **Найкраща мірило культури нації** це статистика життєвих обезпечень. Кожний американець обезпечений на життя на 1500, кожний англієць на 800 а кожний німець на 350 амер. долярів. Так є на Заході, а в нас? Хто думає про майбутність? Не лишаймось позаду культурних народів, а підпишім життєві обезпечення в **Товаристві „КАРПАТІЯ" Львів, Руська 18. І. п.**

— **Промоція.** Дня 30. червня ц. р. промовався на Львівському Університеті на доктора прав п. Юліян Рабій, адвокатський кандидат в Самборі. 61 1-1

— **Д-р мед. Іван Х. Ортинський**, бувший асистент пат.-анат. інституту Карлового Університету в Празі нострифікував свій диплом та промовався дня 11. липня на Львівському Університеті. 63 1—1

Театри.

Міський великий театр:
11-го г. 7·30 веч. „Сімона", ком. Деваля.
Міський „Театр Новин":
11-го 8·30 веч. „Бернард" ревія варшавського театру „Qui pro Quo".
12-го 8·30 веч. „Бернард" ревія варшавського театру „Qui pro quo".

КІНА.

„Аполльо": „Спадщина Сам. Вайнштайна".
„Лев": „Мертвий вузол".
„Палас": „Оаза кохання".
„Фатаморґана": „Біржа кохання".
„Байка": „Спокуси і гріхи Парижа".

Франківські свята.

Концерт у Городенці при участи М. Голинського.

День 1. липня 1928 вриється глибоко в память і серця українського громадянства Городенщини. В дні тім на запрошення виділу Музично-драматичного Товариства „Боян" і всіх повітових українських установ в Городенці — взяв ласкаву участь зовсім безкорисно з 6 точками в концерті в честь Івана Франка — уроженець Городенського повіту Впов. п. Михайло Голинський. Вже ця вістка вистарчила на те, що салю Народнього Дому в Городенці заповнила велика маса громадян. Майже всі доокличні священики, учительство, світська інтеліґенція, міщанство і селянство (головно зі села Вербовець в числі кількдесять людей), Чернелиці, Семаковець, Глушкова, Серафинець, Тишковець і т. д. взяли участь у концерті. Колиж наспіла вістка, що і голова „Просвіти" Михайло Галущинський приїде з промовою, то заповіджений концерт справді збудив загальне зацікавлення. А що концерт Франка випав під кожним оглядом незвичайно гарно, то згадаємо поодинокі точки зокрема. І так: Кантата Ярославенка, яку відспівав мішаний хор „Бояна" під управою п. Михайла Білика, при приноровленні іншого тексту до мельодії пісні „Розвивайся ти високий дубе" зробила велике враження на зібрану публику. — Відтак виголосив голова Михайло Галущинський незвичайно річеву, ядерну промову про значіння Франка в українськім народі. Тому й не диво, що зібране громадянство грімкими оплесками дало вираз подяки за виголошені цінні слова; колиж зявився безпосередньо по промові на сцені наш премієр-тенор Михайло Голинський — то бурі оплесків невмовкали довший час. Грімким „Слава" привітало громадянство свого краяна з рідкого гостя. По співі „Фінале" Січинського і „Із сліз моїх" — саля греміла. Тоді виступила на сцену п-і Кассинова в імени громадянства і вручила Високодостойному гостеві китицю квітів, виголошуючи при тім відповідну промову. Вслід за тим посипалась на сцену маса квітів зі салі. Дальші точки, як: мішаного хору зі Серафинець під проводом Василя Садового, мішаного хору з Вербовець під проводом свого невтомимого учителя і диріґента Степана Малащука — випали дуже добре. Сольо на флєт з фортепяном, яке відіграла п-а Дарка Марковичівна, випало дуже симпатично, за що публика нагородила її рясними оплесками. Опісля Михайло Голинський відспівав ще дві точки (4 пісні), а то: Гречанінова: (по українськи) „Розквітали квітоньки", уривок з опери „Тоска", який був відспіваний справді по мистецьки, М. Людкевича „Черемоше, брате мій" і ще одну італійську пісню. Голос його чудовий. І справді українці мають чим величатися — маючи свого Голинського. Відтак п-а Бучовська зі Серафинець виголосила дуже добре IX. і X. пісню з Мойсея, за що зібране громадянство нагородило її бурею оплесків. На закінчення відспівав мужеський хор „Бояна" під проводом Михайла Білика „Золоті гори" Ніжанковського. Народнім гимном закінчено це рідке, небувале свято, цей духовий пир, на якім почував себе кожний учасник чи то інтеліґент чи селянин немов у храмі. Годиться тут замітити про ще одну в нас українців небувалу обставину: концерт почався точнісенько в означеній годині, порядок на салі і на подвірю був взірцевий, заінстальовано на сей вечір навіть осібно електричне освітлення, а сцена чудово удекорована. На тлі наших гір — малиновий прапор з тризубом і портретом Франка з жовто-синіми лентами потапав у зелені, що робило святочний настрій у зібраних. Безпосередньо по концерті відбувся в кімнатах Бесіди і Міщанської Родини чайний вечір, на якім подякувано достойним гостям, а то п. Михайлові Галущинському і п. Михайлові Голинському за їх труд і участь. Зложено також подяку п-і Княгиницькій за чудовий фортепяновий акомпаніямент, п-і Марковичівній за відігране сольо на флєт, і п-і Бучовській за декламацію і накінець усім хорам і гостям. — Виділові Т-ва „Боян" в Городенці, головно його диріґентові п. Михайлові Біликові, належиться щира подяка і честь за їх труд і працю в устроєнні небувалого досі в Городенці концерту з такою добірною програмою.

Учасник.

Торговельна школа Тов-а „Просвіта" у Львові.

З початком цього року записалося до 3-літньої школи і на річний курс для абітурієнтів разом 167 осіб обох полів. З кінцем року було 140 учнів з чого до вищих кляс переходить 61, покінчило школу або курс 47, до поправчого іспиту призначено 22, недостаточний степень одержало 10. У школі і на курсі вчило 14 осіб з вищою фаховою і університетською освітою, здебільша люди з кооперативною і торговельною практикою. Бібліотека школи має 1054 книжок і 12 фахових журналів. Крім цього збірка до науки історії, географії, товарознавства, бухальтерії, торговлі. У школі вчили: релігії, української, польської та німецької мови, історії, торговельної географії, каліграфії, купецьких рахунків, бухальтерії, листування, науки про торговлю, товарознавства, кооперації, гігієни і руханки. На курсі вчили тільки фахових предметів, як на усіх курсах абітурієнтів, а саме: купецької і політичної аритметики, бухальтерії, листування, товарознавства, суспільної економії, науки про торговлю, торговельного і промислового закону, кооперації, а надобовязково англійської і франц. мови. Кооперація була не лише окремим предметом науки у всіх клясах, але також входила в обсяг інших предметів. Крім цього молодь вела під проводом учителя шкільну кооперативу, де набувала практики у веденні зборів, засідань, купні, продажі. Як і попередніми роками переробив п. Ольховий, інспектор Ревізійного Союзу у Львові з абсольвентами школи практичну кооперативну тему закінчену писаною вправою, а п. Мудрик, директор „Маслосоюзу" дав низку викладів про молочарство з демонстраціями. Охочі вчилися в школі переплету, а вся молодь брала участь у наукових прогульках, щоби познайомитись із ріжними фабриками і торговельними підприємствами.

У школі завели цього року науку писання на машинах ріжних систем та виклади про гігієну та лікарську опіку для молоді.

У школі було 4 відділи, курс для абітурієнтів, писання на машині та переплету, тому панувала там велика тіснота. Всі відчувають конечну потребу поширення льокалю, бо інакше дальший розвиток тої цінної установи буде спинений. Як з дотеперішніх записів видно, число учнів за рік сильно побільшиться, а прибуде ще новий кооперативний курс для всіх.

Додаткові записи до Торговельної Школи трьохлітньої, на курс абітурієнтів, курс кооперативний до однорічної школи купецького підготування для всіх та дволітнього ліцея для абсольвентів 6 кляс гімназійних, прийматимуть від 29—31 серпня. Наука в Школі почнеться 1 вересня, на курсах 1 жовтня 1928.

Памятайте, що всякі збірки на нагробник на могилі Івана Франка треба посилати до Централбанку, Львів, Ринок ч. 10, і пов. на щадничу книжечку ч. 7910.

Дописи.

ЖОВКВА. (Посвячення угольного каменя під „Народній Дім".) День 24. червня був великим святом для Жовкви і повіту. Той день положено основи під будову „Народнього Дому", так дуже потрібного в цьому осередку повітового життя. Тим важніша ця подія, що жовківський повіт належав перед війною до найбільше занечищених повітів, де процвітало москвофільство як повне заперечення української національної ідеї. І сьогодні під цим оглядом ще дуже багато недомагань, бо і там приходилось вести боротьбу з рештками москвофільства давнього типу і нового народного москвофільства сельробівського типу. Ініціятиву до будови дала філія „Просвіти", бурмістр Р. Шашкевич [illegible] і філія Т-ва Опіки [illegible]. Назад три Товариства покликали до життя осібний Комітет будови з головою [illegible] Михайлишиним. До будови приступлено 25-го травня, а 24-го червня вже посвячено угольний камінь. З вершків [illegible] можна добачити багато [illegible] котрі конечно [illegible] Христового було в Жовкві [illegible] Серця) [illegible]

щоби взяти участь і в церковному і в національному святі. Ця велика участь населення мала свій вплив також і на збірку на будову: можна було переконатися, як багато учасників Свята носили значки на доказ зложеної жертви на будову. Посвячення угольного каміня довершив Преосв. Епископ Й. Коцилоеський. Він і виголосив принагідну глибоку святочну проповідь, в котрій зазначив велику вагу будови і зложив відповідні бажання на руки Комітету. Іменем Парляментарної Репрезентації говорив її голова **д-р Дмитро Левицький**, котрий перевів порівнання між будовою дому а будовою великої власної народньої хати. Від Т-ва „Просвіта" зложив побажання голова Т-ва сен. **М. Галущинський**. Між присутніми гістьми бачили ми також посла І. Ліщинського. Гостям і учасникам подякував в імени Комітету о. шамб. О. Погорецький, котрий відчитав також прегарно зложену грамоту, яку вмуровано в угольний камінь. З дотеперішнього перебігу праць над будовою дому слід віднести, що площу під будову дала філія Т-ва Опіки над молодю, цеглу дала Рідна Школа, збиранням фондів займається філія „Просвіти". У працях помагають і інші жовківські установи, як Т-во „Зоря" і Т-во „Українська Бесіда". Будовою керує Степан Зиллик, будівничий і власник бетонярні під проводом технічного виконавця будови з рамени Комітету радн. І. Сінгалевича. До дня посвячення працювало звиж 150 робітників даром. І це головно громадяни Вязової, Волі Висоцької і Скваряви Старої. З цеї останньої громадяни дали фіри до перевезення цегли. Настрій Свята незвичайно високий. Всі шари громадянства зійшлися у своїх змаганнях. І коли обєднуюча ідея, яка царила над жовківським святом увійде до глибини всіх живих українських громадян, тоді напевно в короткому часі стане гарний і величавий дім у Жовкві. Цю справу напевно зрозуміють і читальні і будуть помагати Комітетові, щоби потім могти цим повітовим домом користуватися як власним.

Учасник.

Зі спортового життя.

Україна-Гасмонея.

Товариські змагання в копаноцо мяча між першими дружинами України й Гасмонеї відбудуться в четвер 12. ц. м. на грищу Гасмонеї. Початок змагань: год. 5'30 попол. Доїзд трамваями: 1, 7.

☦ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Евстахія з Волянських Галущинська,

вдова по о. Миколі Галущинському, пароховi Звиняча (пов. Чортків) померла дня 7. липня 1928 р. в Станиславові, проживши 70 літ. Покійна була зразковою українською громадянкою і патріотичною матірю. Смерть її сповила тяжкою жалобою дітей: голову Т-ва „Просвіти" і сенатора п. Михайла Галущинського, о. ігумена Тита Галущинського ЧСВВ., проф. Івана Галущинського, адвоката д-ра Миколу Галущинського і доньку Стефанію Фіголеву, разом з їх родинами. Покійна дала своїм дітям якнайкраще і якнайстаранніше виховання, вложила в кожне з них частинку свого патріотичного серця і могла на старости літ з великою насолодою приглядатися ріжнородній та богатій громадській і високопатріотичній діяльности своїх дітей для добра українського народу. Раділа вона як мати і як українська громадянка, що всі її молодечі надії та мрії про дітей вповні здійснилися та війшла в могилу спокійна за їх долю і долю свого народу. — Нехай же земля буде пером зразковій громадянці та незрівнаній матері. В. І. П.

ОПОВІСТКИ.

„Управа Української Студентської Громади у Варшаві" дає інформації про вступ і студії на слідуючих високих школах м. Варшави: 1) Університет. 2) Політехніка, 3) Висока Школа Торговельна, 4) Головна Школа Сільського Господарства, 5) Дентистичний Інститут, 6) Академія Мистецтв, 7) Школа Політичних Наук, 8) Школа Фізичного Виховання. За інформаціями звертатися особисто або листовно до Управи Громади (**Podwale** 16. m. 15. — За Управу: Є. Чехович у. з. голови. Б. Балас, т. секретар.

Збаражчина позір! Дня 12. липня (на Петра і Павла) відбудеться в Лисичинцях, громаді, збаражського повіту, посвячення „Народнього Дому".

Борщівщина позір! Велике справоздавче віче послів і сенаторів 54-го тернопільського виборчого округа відбудеться в понеділок дня 16. липня п. р. в Борщеві у салі Народнього Дому. Всі українські громадяни того округа візьмуть у ньому напевно велику участь.

Копичинеччина позір! Дня 18. липня п. р. відбудеться в 12 год. в пол. в салі Народнього Дому в Копичинцях велике повітове віче. Реферувати будуть посли і сенатори 54. тернопільського виборчого округа.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

Конкурс.

Філія „Просвіти" в Чорткові прийме негайно спосібного організатора-люстратора для Читалень в повіті. Рефлектується тільки на першорядну силу. — Речинець до вношення оферт на руки Д-ра Остапа Юрчинського, з відписом документів й коротким життєписом упливає з кінцем липня ц. р.
65 1—1 **ВИДІЛ.**

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло". Львів Ринок ч. 10